

Мр Раиса Цветковић²⁶

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

НАЈЧЕШЋИ РАЗЛОЗИ И МОТИВАЦИЈА ЗА УЧЕЊЕ РУСКОГ ЈЕЗИКА НА УЧИТЕЉСКИМ ФАКУЛТЕТИМА У СРБИЈИ

Апстракт: У условима глобализације и транзиције у свету, све је већа доминација енглеског као универзалног светског језика. У Србији то није случај. Полазећи од традиционалног пријатељства руског и српског народа и чињенице да се педагогија и образовање у Србији и даље заснива на руској педагогији, велики број студената учитељских факултета у Србији се опредељује за учење руског језика. Да би се испитале процене студената учитељских факултета у Србији о значају и потреби и њихова мотивација за учење руског језика, у месецима октобар и новембар 2013. године, спроведено је истраживање на узорку од 105 студената Учитељског факултета из Призрена, које је приказано у овом раду. Подаци прикупљени истраживањем обрађени су факторском анализом и Крускал-Волисовим тестом. Факторском анализом су издвојена три фактора који указују на значај учења руског језика. Крускал-Волисовим тестом је утврђено да се са уписаном годином студија повећава мотивација студената за учење руског језика.

Кључне речи: учење, руски језик, мотивација, студенти учитељских факултета, Србија.

УВОД

У Србији се руски језик одувек учио као најзначајнији страни језик. Томе је допринело вековно пријатељство српског и руског народа. Поред тога, образовање у Србији има доста сличности са образовањем у Русији и педагогија се у Србији одувек темељила на принципима руске педагошке мисли. С тим у вези, бројне педагошке публикације новијег датума, представљају обавезну литературу на свим наставничким факултетима у Србији. То се, пре свега, односи на педагошке речнике и енциклопедије (Бим Бад, 2002; Коцаспирова и Коцаспиров, 2000; Давьидов, 1999), на уџбенике

²⁶ vinica@ptt.rs

педагогије (Ефремов, 2010; Вигман, 2005; Корентов, 2003), дидактике (Осмоловская, 2008), предшколске педагогије (Бондаренко и Матусик, 1983), историје педагогије (Джуринский, 2000) и публикације из области психологије (Јакунин, 1998). Поред тога, руска књижевна дела налазе се у наставним програмима српског језика и књижевности у свима школама и на свим нивоима образовања.

Један од главних циљева психолошке и педагошке теорије и праксе јесте објашњавање, разумевање, усмеравање и предвиђање људског понашања. Ставови психолога и педагога о утицају мотивације на људско учење и понашање су углавном различити и супротстављени. Обично се на мотивацију гледа као на једини, нужан и довољан услов учења (Hagger & Chatzisarentis, 2012). Има и схватања да је утицај мотивације на учење безначајан, као, на пример, код ненамерног и непланираног информалног учења (Миленовић, 2012). Но без обзира на наведене противуречности, неоспорно је да се упоредо са развојем људске јединке (од рођена до зрелости), развија и њена мотивација.

Српски и руски језик припадају групи словенских језика. Имају и сличну лингвистичку основу. На учитељским факултетима у Србији, руски језик се изучава у три семестра, у оквиру три предмета: Руски језик 1, Руски језик 2 и Руског језика (изборни модул). У овом раду, проблем истраживања су најчешћи разлози због којих се студенти учитељских факултета у Србији опредељују да уче руски као страни језик. Проблем истраживања је и мотивација студената за учење руског језика.

МЕТОД

Циљ истраживања је да се издвоје фактори који указују на најчешће процене студената учитељских факултета у Србији о значају и потреби учења и да се утврди њихова мотивација за учење руског језика. Примењене су дескриптивна и трансферзална метода. У истраживању је коришћена Скала процена студената учитељских факултета у Србији о значају и потреби учења руског језика (Скалер – ПСУФС-ЗПУРЈ) и Скала мотивације студената учитељских факултета у Србији за учење руског језика (Скалер – МСУФС-УРЈ). Оба скалера су Ликертовог типа. Састоје се од по 10 тврдњи са скалом интезитета сагласности: а) слажем се, б) нисам сигуран/а и в) не слажем се. Истраживање је спроведено у месецима октобар и новембар 2013. године на узорку од 105 студената Учитељског факултета у Призрену.

РЕЗУЛТАТИ

Подаци су подвргнути анализи главних компоненти факторском анализом са варимакс ротацијом и Крускал-Волисовим тестом.

Табела 1 – КМО тест и Бартлетов тест сферичности

КМО		,626
Бартлетов тест сферичности	χ^2	226.474
	df	45
	p	.000

Кајзер-Мејер-Оклинов тест је задовољавајући (КМО=0,626). Бартлетов тест сферичности је достигао значајност на нивоу $p < 0,001$ ($p = 0,000$) и указује да је матрица погодна за факторизацију (Табела 1).

Табела 2 – Карактеристични коренови и проценти објашњене варијансе пре и након варимакс ротације

а) пре варимакс ротације

Главне компоненте	Карактеристични корен	Проценат објашњене варијансе	Кумулативни проценат објашњене варијансе
1.	2.604	26.045	26.045
2.	1.653	16.530	42.575
3.	1.537	15.374	57.950

б) након варимакс ротације

Главне компоненте	Карактеристични корен	Проценат објашњене варијансе	Кумулативни проценат објашњене варијансе
1.	1.943	19.426	19.426
2.	1.940	19.404	38.830
3.	1.912	19.120	57.950

Применом Гутман-Кајзеровог критеријума, методом главних компоненти уз варимакс ротацију, добијене су три главне компоненте са карактеристичним кореном већим од један. Утврђен је исти проценат објашњења укупне варијансе пре и након варимакс ротације који износи 57,950%. Разлика је у карактеристичним вредностима и засићености појединих фактора пре и након варимакс ротације (Табела 2а и б).

Табела 3 - Ротирана матрица факторске структуре према Varimax критеријуму

Ајтеми	Компоненте		
	1	2	3
а6 Знање руског језика помаже ми у коришћењу руске педагошке литературе која је обавезна на нашем студију.	.829		
а5 У Србији се дела руске књижевности знатно више изучавају од књижевних дела осталих великих земаља.	.813		
а10 Познавање светске историје није могуће без познавања руске литературе и руског језика.	.711	-.389	
а7 Образовање у Србији организовано је по угледу на образовање у Русији.		.798	
а4 Педагогија у Србији за основу има руску педагогију.		.784	
а3 Руски и српски језик имају сличну лингвистичку основу.		-.441	.380
а1 У Србији се одувек учио руски језик.			.846
а9 Руски језик се учи у већини земаља света.		.457	.724
а8 Сваким даном, руски језик постаје све значајнији у свету.			.588
а2 У Србији је руски доминантан страни језик.			.347

Први фактор одређују три ајтема: 6, 5 и 10. Објашњава 19,426% укупне варијансе и назван је *Коришћење руске литературе*. Други фактор одређују три ајтема: с7, 4 и 3. Објашњава 19,404% укупне варијансе и назван је *Повезаност српског и руског језика*. Трећи фактор одређују четири ајтема: 1, 9, 8 и 2. Објашњава 19,120% укупне варијансе и назван је *Доминација руског језика* (Табела 3).

Табела 4 – Крускал-Волисов тест

Мотивација студената за учење руског језика	
χ^2	67.335
df	3
p	.000

Крускал-Волисов тест је открио статистички значајну разлику мотивације студената учитељских факултета у Србији за учење руског језика на нивоу $p < 0,001$ ($\chi^2=67,335$, $df=3$ и $p=0,000$) (Табела 4).

Табела 5 – Средње вредности ранга о уписаној години студија и мотивацији студената за учење руског језика

Уписана година студија		N	MR
Скалер-МСУФС-УРЈ	I	28	23.64
	II	28	43.50
	III	31	64.44
	IV	18	93.75
	Укупно:	105	

Средње вредности ранга показују да се са уписаном годином студија повећава и ниво мотивације студената учитељских факултета у Србији за учење руског језика (I: N=28, MR=23,64; II: N=28, MR=43,50; III: N=31, MR=64,44 и IV: N=18, MR=93,75) (Табела 5).

ЗАКЉУЧЦИ И РАСПРАВЕ

Истраживањем су издвојена три фактора која указују на најчешће разлоге због којих се студенти учитељских факултета у Србији одлучују да уче руски језик, а не неки други страни, пре свега енглески језик. Студенти процењују да им је руски језик потребан да би користили руску књижевну и педагошку литературу, која је обавезна не само на њиховом студијском програму, него и у наставним програмима у свим школама, и на свим нивоима образовања. Сагласни су и у проценама да српски и руски језик, који припадају истој групи словенских језика, истовремено имају и сличну лингвистичку основу. Из наведених разлога, студенти процењују да је у Источној Европи и на Западном Балкану, укључујући и Србију, руски језик и даље доминантни језик. Резултати истраживања су показали да су студенти мотивисанији да уче руски језик са сваком наредном уписаном годином студија. Континуирано стицање нових знања, повећава и ниво познавања језика, па је разумљиво да се са сваком наредном годином студија, повећава и ниво мотивације студената за учење руског језика.

Литература

- Вигман, Л. (2005): *Педагогика*, Москва, Проспект.
- Бим Бад, Б. (ред.) (2002): *Педагогический энциклопедический словарь*, Москва, Научное издательство Большая российская энциклопедия.
- Бондаренко, А., Матусик, А. (1983): *Воспитание детей в игре*, Москва, Просвещение.
- Бородовская, А., Реан, А. (2004): *Педагогика*, Москва, Питер.
- Давыдов, В. (ред.) (1999): *Российская педагогическая энциклопедия*, Москва, Научное издательство Большая российская энциклопедия.
- Джуринский, А. (2000): *История педагогики*, Москва, Владос.
- Ефремов, Ю. (2010): *Педагогика*, Москва, Питер.
- Јакунин, А. (1998): *Педагогическаја психологија*, Санкт-Петербург, Полиус.
- Корнетов, Г. (2003): *Педагогика*, Москва, Издательство УРАО.
- Миленовић, Ж. (2012): Мотивација наставника за рад у инклузивној настави. *Зборник радова Учитељског факултета у Призрену – Лепосавић*, 8(6), 89-101.
- Hagger, M., Chatzisarantis, N. (2012): Transferring Motivation from Educational to Extramul Contexts: A Review of the Trans-Contextual Model. *European Journal of Psychology of Education*, 27(2), 195-212.
- Осмоловская, И. (2008): *Дидактика*, Москва, Издательский центр Академия.

THE MOST COMMON REASONS AND MOTIVATION FOR LEARNING THE RUSSIAN LANGUAGE AT THE TEACHER TRAINING FACULTIES IN SERBIA

Summary: *In the conditions of globalization and transition in the world, domination of English as a universal world language increases daily. However, it is not so in Serbia. On the basis of traditional friendship between Russian and Serbian people and the fact that pedagogy and education in Serbia is still bound with Russian pedagogy, a great number of students from Teacher training faculties in Serbia opt for learning Russian. In order to find out Teacher training faculty students' opinion of importance, need and motivation for learning Russian, a research was conducted on the sample of 105 students of Teacher training faculty from Prizren (settled in Leposavic now) in the month of October and November in 2013. Data collected by the research was processed by factor analysis and Kruskal-Volks method. Three factors that point to the importance of learning Russian were determined by factor analysis while Kruskal-Volks test confirmed that motivation of students for learning Russian increases with each enrolled year.*

Key words: *learning, Russian language, motivation, Teacher training faculty students, Serbia*

КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА МОТИВАЦИЮ К ИЗУЧЕНИЮ РУССКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ФАКУЛЬТЕТОВ СЕРБИИ

Резюме: *Процесс глобализации в современном мире способствует выдвижению английского языка на лидирующую позицию практически во всех сферах международной деятельности. Тем не менее, каким бы естественным явлением ни казалась доминирующая роль английского языка, в Сербии он не является важнейшим компонентом концепции обучения иностранным языкам. Большая часть студентов педагогических факультетов Сербии выбирает русский язык в качестве иностранного. Для валидации результатов оценки студентами педагогических факультетов Сербии значения русского языка и влияния мотивации в момент выбора русского в качестве иностранного, в период с октябрь по декабрь 2013 года было проведено выборочное анкетирование 105 респондентов – студентов педагогического факультета из города Призрен-Лепосавич (АО Косово и Метохия, Сербия). Для обобщения и анализа данных, полученных методом опроса, был применен непараметрический критерий – "Н - критерий Крускала-Уоллиса". Диагностикой различий было экстрагировано три фактора, указывающих на важность изучения русского языка. Н - критерий Крускала-Уоллиса позволил установить, какой тип мотивации оказывает наибольшее влияние на студентов в момент выбора русского языка в качестве иностранного и в процессе его изучения.*

Ключевые слова: *обучение, русский язык, мотивация, студенты педагогических факультетов, Сербия*

ТРЕЋИ ДЕО
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКЕ НАУКЕ